

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ*

Μοναχοῦ Θεόκλητου Διονυσιάτη

Συνήθως, ὅταν πρόκηται νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, συμβαίνει νὰ μεταφερώμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν των. Καί, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ κλίμα τοῦ παρελθόντος, νὰ νομίζωμεν ὅτι ἀνήκουν μόνον εἰς τὸν αἰῶνά των.

Παρ' ὅτι καί τώρα τοὺς τιμῶμεν, ἔχομεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ βίος των, τὰ ἔργα των, ἡ διδαχὴ των ἰσχύουν μόνον διὰ τὴν ἐποχὴν των.

Ἐν τούτοις, οἱ ἅγιοι «εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι». Διότι ἡ ζωὴ των καὶ ἡ διδαχὴ των περιέχει τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὡς τοιαύτη παραμένει ἄφθαρτος ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὰς μεταβολὰς τοῦ κόσμου.

Αὐτὸ ἔχει ἐφαρμογὴν εἰς τὴν πληρότητά του διὰ τοὺς «Τρεῖς Ἱεράρχας». Ὅτι τοὺς ἔκαμε μεγάλους εἰς τὴν ἐποχὴν των, τὸ ἴδιον τοὺς καθιστᾷ μεγάλους ὕστερα ἀπὸ δέκα πέντε αἰῶνας καὶ μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου. Καμμία ἐγκοσμία μεταλλαγὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν θέσιν, ποὺ κατέχουν οἱ «Τρεῖς Ἱεράρχαι» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ λογοκρατουμένη ἐποχὴ μας, ἡ δώσασα «βιβλίον ἀποστασίου» εἰς τὴν μυστικὴν ζωὴν, θέλει νὰ βλέπῃ εἰς τοὺς «Τρεῖς Ἱεράρχας» τοὺς ἀνθρώπους των γραμμάτων, τοὺς ἑραστὰς τῆς κλασικῆς σοφίας, τοὺς συνδυάσαντας ἢ συμφιλιώσαντας τὸν Χριστιανισμόν μὲ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

Καὶ ναὶ μὲν ἡ κλασικὴ των παιδεῖα εἶναι σημαντικωτάτη. Καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λόγος, ὀλοαμπῆς ἀπὸ τὰς ἀστραπὰς τῆς μεγαλοφυΐας των, ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰ συγγράμματά των.

Ἐκεῖνο, ὅμως, ποὺ τοὺς καθιστᾷ «τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς Τρισηλίου Θεότητος», δὲν εἶναι τὰ γράμματα, ἀλλὰ ἡ ἀγιότης των. Αὐτὴ ποὺ ἐλάμπρυνε τὸν ἑλληνικὸν λόγον. Καὶ ἀπὸ διανοητικὸν τὸν μετουσίωσεν εἰς πνευματικόν, διὸ καὶ θέλγοντα τὰς καρδίας τῶν πιστευόντων.

Καὶ πρέπει νὰ εἴπωμεν ἀμέσως, ὅτι χωρὶς τὴν ἀγιότητα τῆς ψυχῆς, δὲν θὰ ἦσαν παρὰ φιλόσοφοι ἢ θεολογοῦντες, ἀνίκανοι νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς κορυφὰς τῆς «γνώσεως», ὅπου ἔφθασαν. Καὶ ἡ θεολογία των, δὲν θὰ διετῆρει μέχρι σήμερον τὸ κῦρὸς της, ἐὰν δὲν κατηυγάζετο ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀκριβῶς, διὰ τοῦτο, ὁ μὲν εἰς ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Θεολόγος. Ὁ δὲ ἕτερος ἀναγνωρίζεται Οὐρανοφάντωρ. Καὶ εἰς τὸν τρίτον ἀποδίδεται ὁ τίτλος τοῦ Χρυσοστόμου. Ὄνόματα μεγάλα, μοναδικά, ἀνεπανάληπτα.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τὴν κλασικὴν παιδεῖαν εἰς τὰς συγκεκριμένους μορφὰς της.

Ὁ κλασικισμός, φρονουόμεν, δύναται εἰς πέντε τομεῖς νὰ ὑποδιαιρεθῆ. Εἰς τὴν μεταφυσικὴν, τὴν ἠθικὴν, τὴν Τέχνην, τὴν γνωσιολογίαν, τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας.

Ἐὰν ἀντιπαραθέσωμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν «Τριῶν Ἱεραρχῶν», θὰ διαπιστώσωμεν ὅτι περὶ μεταφυσικῆς μὲν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ. Ἐκεῖ εἰδωλολατρία, ἐδῶ Ἀποκάλυψις. Περὶ δὲ ἠθικῆς, πέραν φυσικῶν τινῶν στοιχείων ἠθικῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ Κλασικισμός. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐκόμισεν ὑπερφυσικὴν ἠθικὴν, διδασκαλίαν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Τέχνη, ὡς καλλιτεχνία ἐκπορευομένη ἀπὸ τὴν διεφθαρμένην, διὰ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καρδίαν, ἐκινήθη εἰς τὰ φυσικά της ὅρια, ὡς αἰσθητικὴ μόνον.

Οἱ «Τρεῖς Ἱεράρχαι», ἀνελθόντες εἰς τοὺς κόσμους τοῦ Πνεύματος, ἀνεχώνευσαν εἰς τὰς ψυχὰς των τὴν φυσικὴν αἰσθητικὴν καὶ ἐβίωσαν τὸ πνευματικὸν κάλλος. Ἡ λάμψις καὶ τὸ πνευματικὸν θέλημα τοῦ θεοῦ κάλλους, ἀναδίδονται πυκνῶς ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν των.

Ὡς πρὸς τὴν γνωσιολογίαν, ποίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ «σπερματικὸς λόγος», ὁ λόγος ὅπου ἀναβλύζει ἀπὸ ἐσκοτισμένας ψυχὰς, τὰς ὁποίας «ἄγριός τις δαίμων ἐνήχησε», μὲ τὸν λόγον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν λόγον τῆς Ἀποκαλύψεως;

Περὶ δὲ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν εἶναι περιττὸν νὰ ὁμιλήσῃ τις, ἐφ' ὅσον ὁ Χριστιανισμὸς μετέφερε τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν οὐρανόν. «Ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν»...

Καταφαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἡ ἀποδιδομένη εἰς τοὺς «Τρεῖς Ἱεράρχας» ... ἐνοχί, ὅτι συνέζευξαν τὸν κλασικισμὸν μὲ τὸν Χριστιανισμὸν, εἶναι ἐντελῶς ἀστήρικτος. Διὰ τὴν Ἀπλούστατα, τὸν ὑπερέβησαν! Τὸν μετεμόρφωσαν!

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Μόνον ἐστερημένοι ὀρθοδόξων κριτηρίων ἠμποροῦν νὰ ἰσχυρίζωνται ὅτι δὲν βλέπουν μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ τοῦ θεοῦ φωτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατελλάμφθησαν οἱ θεοὶ αὐτοὶ Πατέρες, καὶ τῶν πυγολαμπίδων τῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας.

Βεβαίως, προκειμένου περὶ τοῦ Δυτικοῦ, λεγομένου, Χριστιανισμοῦ, τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Καὶ τοῦτο, διότι ἐνῶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς, ζῶντες τὴν μυστικὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἐδέχοντο τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν Δύσιν ἡ Θεολογία ἀπὸ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος εἶχε μεταβληθῆ εἰς φιλοσοφίαν.

Ἄριστα, ἐπομένως, δύναται νὰ ὁμιλῇ κανεὶς περὶ μείξεως τοῦ κλασικισμοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅταν ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὴν Λατινικὴν καὶ τὰς λατινογενεῖς ἐκκλησίας, ἔνθα ὁμιλεῖ διὰ λογαριασμὸν τῆς ἀποκεκαλυμμένης θρησκείας ὁ «ἅγιος Ἀριστοτέλης»!

Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ὁμῶς Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς μέχρι σήμερον, – ὡς εἰκὸς καὶ διὰ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν – λαλεῖ αὐτὸ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα. Οὕτως ἐξηγεῖται διατὶ ἡ ἐσπερία Δύσις περιέπεσεν εἰς τόσας ἀπιθάνους αἱρέσεις, ἐνῶ ἡ Ἐὐα Ὁρθοδοξία μας παρέμεινεν Ὁρθοδοξία ...

Ἄλλὰ τί ἦτο ἐκεῖνο, παρὰ τὸν μέγαν πειρασμὸν ἐκ τῆς πλουσίας παγανιστικῆς μορφώσεως των, νὰ καταστοῦν δοχεῖα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ διδασκαλία των νὰ ἀποβῆ κανὼν θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτοὶ νὰ γεραίρωνται εἰς τοὺς αἰῶνας «ὡς μελίρρυτοι ποταμοὶ τῆς σοφίας»;

Ἦτο ἡ ἔκτακτος καταβολὴ τῆς φύσεως, ἡ εὐροια καὶ τὸ βάθος τῆς μαθήσεως καὶ ἡ ἄφθοτος θεία χάρις. Ἀλλὰ ἡ θεία χάρις δὲν δίδεται, ἂν δὲν ζητηθῆ. Καὶ ἂν δὲν ἔχη τόπον νὰ ἀναπαυθῆ. Ὅ,τι δὲ ἔδωσαν οἱ μεγάλοι Ἱεράρχαι, ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῆς ἀνθρωπίνης προσφορᾶς των, ἦτο ὁ προσωπικὸς ἀγὼν, ἡ ἀσκητικότης, τὸ πνευματικὸν πένθος, τὸ καρδιακὸν δάκρυον, ἡ ἀδιάλειπτος προσευχὴ των, ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς, ἡ ἀγάπη των.

Χωρὶς τὸν ἀγῶνα των πρὸς κάθαρσιν ἀπὸ τῶν ψεκτῶν παθῶν, οὔτε ἡ μεγαλόνοιά των, οὔτε ἡ μεγάλη παιδεία των, οὔτε τὰ χρηστά, κατὰ οἰκογενειακὴν χριστιανικὴν παράδοσιν, ἦθη των θὰ τοὺς ἀνεδείκνυον μεγάλους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὸν τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα των διετήρησαν εἰς ὅλον τὸν βίον των, διὰ νὰ μὴ προσκρούσουν εἰς τὴν πλουσίως ἐνεργοῦσαν εἰς τὰς ψυχὰς των Θεῖαν Χάριν. Διὰ τοῦτο καὶ πᾶς λόγος των ἀποτελεῖ ὄρον καὶ δόγμα καὶ κανόνα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν ἔμαθον διὰ πράξεως καὶ θεωρίας, διὰ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐμπειριῶν των.

Ὀλόκληρος δὲ ἡ διδασκαλία των οὐδὲν ἄλλο εἶναι, εἰμὴ ἡ ἀκτινοβολία τῶν ἐνεργημάτων τῆς Θείας Χάριτος εἰς τὰς κεκαθαρμένους, διὰ θείου πυρός, ψυχὰς των. Ὅσοι ἔχουν ὀφθαλμοὺς πνευματικὸς καὶ ἀκοὴν μυστικὴν, αὐτοὶ βλέπουν καὶ ἀκούουν τὴν παρουσίαν τοῦ Παρακλήτου εἰς τοὺς «τὴν οἰκουμένην ἀκτίσει θείων δογμάτων πυρσεύσαντας ...».

Καὶ ὡς αἰῶνιοι Διδάσκαλοι καὶ Ποιμένες εἶναι παρόντες εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ σήμερον. Καὶ διδάσκουν καὶ Ποιμένας καὶ Λαόν. Καὶ πρόκεινται ὡς τύποι καὶ ὑποδείγματα διὰ τοὺς Ποιμένας καὶ διδασκάλους μας ἐν τῇ πίστει, τῇ καθαρότητι, τῷ ἦθει, τῇ ἐμμονῇ ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ.

Βεβαίως, δὲν ἀξιοῦμεν νὰ ἴδωμεν Βασιλείους, Χρυσοστόμους, Γρηγορίους. Τὰ χαρίσματα εἶναι «ἀμεταμέλητα». Θέλομεν ὁμῶς Βασιλειανούς, Χρυσοστομικούς, Γρηγοριανούς τοὺς Ποιμένας μας. Νὰ ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη των, κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν ἀδοξίαν των, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψυχῆς των, εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, εἰς

τὴν ἐγρήγορσίν των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν Πατερικὴν πνευματικότητα, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν.

Ἐὰν οἱ Ποιμένες μας δὲν οἰκειωθοῦν τὸν νοῦν τῶν ἁγίων Πατέρων, δὲν θὰ ὑπάρξῃ παῦλα κακῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Σήμερον, διατὶ συνταράσσεται ἡ ποίμνη τοῦ Χριστοῦ; Διότι Ποιμένες τινές, διατελοῦντες ἀπὸ πολλοῦ ἐν διαστάσει μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἐφευρίσκουν, ἐν τῇ συγχύσει των, νέας ὁδοὺς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐκ τῶν προτέρων καταδεδικασμένας.

*Μοναχοῦ Θεόκλητου Διονυσιάτου, «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι εἰς τὸν Κ' αἰῶνα», Ἀθωνικὰ Ἔνθη Β', ἐκδ. Ἀστήρ, Ἀθήνα 1996, σελ. 238-243.